

SARAJEVSKI OTVORENI CENTAR

Parlament Federacije BiH
Kabinet premijera

Adresa: Alipašina 41, Sarajevo
Telefon: +387 33 650 457
Fax: +387 33 664 816

n.r. premijeru Vlade Federacije BiH
Fadilu Novaliću

[dopis sadrži ukupno 3 stranice]

Sarajevo Open Centre
Sarajevski otvoreni centar
Čekaluša 16
BiH - 71000 Sarajevo

Email office@soc.ba
Tel: +387 33 551000
Fax: +387 33 551002

Saša Gavrić
Izvršni direktor
sasa@soc.ba

Broj protokola: I-143/15

09.07.2015.

PREDMET: Zahtjev za usklađivanjem postojećih zakona i donošenjem novih kojim bi se konačno regulisalo pitanje porodijskih naknada i porodijskog/roditeljskog odsustva u Federaciji BiH

Poštovani,

obraćamo Vam se ispred Sarajevskog otvorenog centra, nezavisne, nestranačke i neprofitne organizacije koja promoviše ljudska prava LGBT osoba i žena u društvu, zagovara za promjene legislative i politika vlasti u Bosni i Hercegovini, te primjenu postojećih politika kod bh. vlasti i međunarodnih tijela.

Zaštita majke i materinstva je jedna od ključnih obaveza Bosne i Hercegovine kada su u pitanju međunarodni standardi ljudskih prava, a posebno jednaka prava i mogućnosti žena. Ona predstavlja temeljno ljudsko pravo, koje je zagantirano svim ključnim univerzalnim dokumentima u oblasti ljudskih prava čija je Bosna i Hercegovina potpisnica, te je jedna od ključnih obaveza BiH kada su u pitanju međunarodni standardi ljudskih prava, a posebno jednaka prava i mogućnosti žena i muškaraca.

Propuštanje osiguravanja nekog od prava iz oblasti zaštite majke i materinstva predstavlja diskriminaciju žena na osnovu spola koja kao takva je zabranjena svim međunarodnim dokumentima ali i Zakonom o zabrani diskriminacije BiH.

Pored domaćeg zakonodavstva i brojni međunarodni dokumenti definiraju obaveze u pogledu zaštite majke i materinstva, tako da smatramo da je neophodno pružiti pregled ključnih međunarodnih sporazuma koje je Bosna i Hercegovina potpisala i ratificirala, a od kojih neki imaju i ustavni karakter u skladu sa važećim ustavima u BiH: Opća deklaracija o ljudskim pravima, Međunarodni sporazum o ekonomskim, socijalnim i kulturnim pravima, Konvencija o ukidanju svih oblika diskriminacije žena, Konvencija o pravima djeteta, Konvencija o zaštiti materinstva iz 2000. godine, broj: 183 Međunarodne organizacije rada, Evropska konvencija o ljudskim pravima i temeljnim slobodama, Protokol broj: 12 Evropske konvencije o ljudskim pravima i temeljnim slobodama, Evropska socijalna povelja (revidirana), Povelja o osnovnim pravima Evropske unije, Direktiva Vijeća Evrpe broj: 92/85/EEZ, od 19. oktobra 1992. godine, o uvođenju mjera za poticanje poboljšanja sigurnosti i zdravlja na radu trudnih radnica, te radnica koje su nedavno rodile ili doje dijete, Rezolucija Vijeća ministara o zaposlenju i socijalnoj politici, sa sastanka održanog u Vijeću Evrope, 26. juna 2000. godine, o temi: uravnoteženo učešće žena i muškaraca u porodičnom i radnom životu (2000/C 218/02).

U skladu sa standardima koje propisuju navedeni dokumenti, zaposlene majke treba da uživaju, za vrijeme ovog perioda, plaćeno odsustvo, ili odsustvo uz odgovarajuća davanja iz socijalnog osiguranja.

Posebnu pažnju skrećemo na dokumente Međunarodne organizacije rada i Evropske unije koji utvrđuju dva standarda za visinu naknade. Konvencija o zaštiti materinstva, iz 2000. godine, broj: 183 Međunarodne organizacije rada, definiše da nivo naknade ne može biti niži od dvije trećine prethodnih primanja žene (odnosno 66%), ili onih primanja koja se uzimaju u obzir u svrhu obračuna doprinosa. Direktivom Vijeća broj: 92/85/EEZ utvrđuje se potreba ili redovna isplata plaća i/ili pravo na odgovarajući doplatak. Ukoliko se države članice opredijele za doplatak, on će se smatrati odgovarajućim, ako garantira dohodak najmanje jednak onome koji bi dotična radnica dobivala u slučaju prekida radne aktivnosti zbog zdravstvenih razloga. Prava nezaposlenih majki regulirana su odredbama koje se tiču socijalne pomoći i zaštite, i u pravilu su vezana za podršku i socijalnu pomoć, koja je adekvatna za neometan oporavak majke i razvoj djeteta u odnosu na njihove stvarne potrebe. Ovo pravo pripada i zaposlenim majkama koje ne ispunjavaju neke specifične uvjete za naknadu.

Govoreći o pravima porodilja na teritoriju FBiH, bitno je naglasiti da postoji diskriminacija porodilja u privatnom i javnom sektoru jer je isplata razlike plaće u privatnom sektoru ostavljena na volju poslodavcu/poslodateljki, dok je u javnom sektoru ova obaveza definisana posebnim kolektivnim ugovorima te se isplaćuje iz budžeta i javnih fondova. Diskriminacija se dešava i u odnosu na obavezno vrijeme rada prije porodiljskog odsustva kao uslova za ostvarivanje tog prava (od 6 mjeseci u Sarajevskom i Zapadno-hercegovačkom kantonu do 9 mjeseci u Kantonu 10), visinu naknade u odnosu na platu (od 50% u Unsko-sanskom i Srednjobosanskom kantonu, 60% u Sarajevskom, 70% u Zapadnohercegovačkom, 80% u Zeničko-dobojskom i Bosansko-podrinjskom kantonu, 90% u Tuzlanskom kantonu te i do 100% u Kantonu 10). Posavski kanton ne isplaćuje naknade porodiljama, a u Hercegovačko-neretvanskom se svim porodiljama isplaćuje samo jednokratna pomoć u iznosu od 400,00 KM), te definisanje minimalnih i maksimalnih iznosa. Devet kantona je donijelo kantonalne zakone o osnovama socijalne zaštite, zaštite žrtava rata i zaštite porodice sa djecom, a od pomenutih devet zakona, osam propisuje i naknade za porodilje. Kanton Sarajevo je u junu 2014. godine smanjio naknade za 100,00 KM za sve zaposlene majke, dok je neznatno podigao visinu naknade za nezaposlene. Kao što se iz poređenja brojki može vidjeti, zakonska rješenja utiču na veliki nesrazmjer između kantona u visini naknada.

Nezaposlene porodilje se nalaze u posebno teškom položaju, koji se ogleda u tome da je visina porodiljske naknade namijenjena njima veoma niska (Unsko-sanski kanton isplaćuje za nezaposlene porodilje jednokratnu naknadu u iznosu od 100 KM, Srednjobosanski kanton isplaćuje naknadu u iznosu od 70% od prosječne plate Kantona, na osnovu dvije naknade, ukupno 495 KM, Hercegovačko-neretvanski kanton isplaćuje jednokratnu naknadu u iznosu od 400 KM (kao i za zaposlene porodilje), Tuzlanski kanton isplaćuje jednokratnu naknadu u iznosu od 20% od prosječne plate Kantona, Posavski kanton isplaćuje naknadu u iznosu od 150 KM u trajanju od 6 mjeseci, Zeničko-dobojski kanton isplaćuje trajanju od 6 mjeseci naknadu u iznosu od 49 KM, a ako je ispunjen prihodovni cenzus isplaćuje se i jednokratna naknada u iznosu od 135 KM, Bosansko-podrinjski kanton isplaćuje naknadu u trajanju od 12 mjeseci je u iznosu od 150 KM, a ako se zadovolji prihodovni cenzus predviđena je naknada u iznosu od 120 KM, u trajanju od 6 mjeseci, Zapadnohercegovački kanton isplaćuje jednokratnu naknadu u iznosu od 500 KM, a u periodu od 6 mjeseci se isplaćuje po 100 KM, Kanton Sarajevo isplaćuje jednokratnu naknadu u iznosu od 210 KM, a u periodu od 12 mjeseci se isplaćuje po 120 KM mjesečno, te ukoliko je ispunjen uslov prihodovnog cenzusa, isplaćuje se 48 KM trajanju od 6 mjeseci). Iskustva nezaposlenih porodilja u praksi ukazuju na to da one veoma teško ostvare ovo pravo, te da mnoge od njih i odustanu zbog mnoštva papirologije koja im je potrebna. U većini kantona ovo pravo se ostvaruje kao jednokratna pomoć, ili se ostvaruje u periodu od pola godine, dok se samo u dva kantona porodiljna naknada nezaposlenim porodiljama isplaćuje u trajanju od 12 mjeseci, za ostvarenje određenih prava predviđeno je i ispunjenje uslova prihodovnog cenzusa.

Stoga predlažemo slijedeće mjere:

- a) Vlada FBiH treba da oformi interresornu grupu (sa predstavnicima/ama Vlade, Parlamenta, pravne struke i organizacija civilnog društva) koja će istražiti trenutni sistem zakonske regulacije i same isplate porodijskih naknade, uzimajući u obzir dosadašnja istraživanja organizacija civilnog društva i Specijalni izvještaj Institucije ombudsmena za ljudska prava;
- b) Na osnovu nalaza istraživanja, Vlada FBiH treba predložiti izmjene i dopune Zakona o radu, na način da se uredi pravo na porodijsko odsustvo kao isključivo pravo majke, i roditeljsko odsustvo kao pravo oba roditelja;
- c) Na osnovu nalaza istraživanja, a u svrhu ukidanja postojeće diskriminacije na osnovu mjesta prebivališta i poravnanja nivoa naknada unutar cijele Federacije BiH, Vlada FBiH treba predložiti osnivanje Javnog fonda za dječiju zaštitu FBiH. Osnivanjem fonda sve porodilje bi imale ista prava, te bi došlo do harmonizacije zakonodavstva, imajući na umu da sličan fond postoji u Republici Srpskoj.

Nadamo se da će Vlada i Parlament FBiH prepoznati važnost regulisanja prava iz oblasti zaštite majke i materinstva, te konačno djelovati u skladu sa međunarodnim sporazumima koji obuhvataju ova prava i krenuti sa rješavanjem problema neujednačenosti porodijskih naknada i porodijskog odsustva, te regulisati roditeljsko odsustvo, kako za majke tako i za očeve.

S poštovanjem,

Saša Gavrić
Izvršni direktor

Kontakt osoba:

Dalila Mirović
Programska koordinatorica
Telefon: +387 33 551 000, mail: dalila@soc.ba

Ovaj dopis upućen je i:

- Komisiji za jednakopravnost spolova Predstavničkog doma Parlamenta FBiH, n.r. predsjedavajućoj Komisije Jasni Duraković-Hadžiomerović;

- Klubu parlamentarki Parlamenta FBiH, n.r. predsjedavajućoj Kluba Keneli Zuko.